

(คำแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ)

รายงานเพิ่มเติมของคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน และมูลนิธิสถานวัฒนธรรม เกี่ยวกับการปฏิบัติของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะเร่งด่วนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ภายหลังจากทบทวนรายงานตามวาระที่สองของประเทศไทยในสมัยการประชุมที่ 119

ด้วยสมาชิกที่ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาและนักกฎหมายทรงคุณวุฒิจากทุกภูมิภาคทั่วโลกจำนวน 60 คน คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (ICJ) ทำงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผ่านหลักนิติธรรม โดยใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษด้านกฎหมายขององค์กร เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบยุติธรรมทั้งระดับชาติและระดับสากล คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2495 และได้รับสถานะเป็นที่ปรึกษาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2500 คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลปฏิบัติงานในห้าทวีปทั่วโลก ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อให้กฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศพัฒนาก้าวหน้าขึ้น และถูกนำไปใช้อย่างเกิดประสิทธิผล ให้ความมั่นคงต่อสิทธิพลเมือง สิทธิทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างแท้จริง คุ้มครองหลักการแบ่งแยกอำนาจ ตลอดจนสร้างหลักประกันความเป็นอิสระของตุลาการและผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (TLHR) เป็นกลุ่มนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ที่รวมตัวกันทันทีภายหลังจากการรัฐประหารเดือนพฤษภาคม 2557 ในประเทศไทย มีเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักต่อสังคมเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันเป็นผลมาจากการประกาศใช้กฎอัยการศึกและระบอบปกครองของทหารในประเทศ ทางองค์กรให้บริการแนะนำและช่วยเหลือทางโทรศัพท์ 24 ชั่วโมง และใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ อีกทั้งให้คำแนะนำกับผู้ที่ถูกเรียกตัวหรือถูกจับ TLHR สนับสนุนการฟ้องคดีและให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านสิทธิจากการประกาศใช้กฎอัยการศึก และผู้ซึ่งไม่มีทนายความ

มูลนิธิสถานวัฒนธรรม (CrCF) ตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ และให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายและการรณรงค์กดดันสำหรับเหยื่อความรุนแรงทั่วประเทศ ได้ทำงานในจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปี 2552 CrCF ยึดมั่นตามหลักการที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน พร้อมกับการรณรงค์กดดันให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม CrCF ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือกลุ่มชายขอบ รวมทั้งกลุ่มชนพื้นเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐ คนงานข้ามชาติ นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และเหยื่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และความขัดแย้งในประเทศไทย

ส่งรายงานเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2563

P.O. Box, 91, Rue des Bains, 33, 1211 Geneva 8, Switzerland

Tel: +41(0)22 979 3800 - Fax: +40(1)22 979 3801 – Website: <http://www.icj.org>

E-mail: info@icj.org

รายงานเพิ่มเติมของคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน และมูลนิธิผสานวัฒนธรรม เกี่ยวกับการปฏิบัติของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะเร่งด่วนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ภายหลังจากทบทวนรายงานตามวาระที่สองของประเทศไทยในสมัยการประชุมที่ 119

อารัมภบท

1. นับแต่ที่คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (‘ICJ’) ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (‘TLHR’) และมูลนิธิผสานวัฒนธรรม (‘CrCF’) ส่งรายงานต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (คณะกรรมการ ฯ) เกี่ยวกับการปฏิบัติของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะเร่งด่วนของคณะกรรมการ ฯ ในย่อหน้า 8 (รัฐธรรมนูญและกรอบทางกฎหมาย) และ 22 (การสังหารนอกกระบวนการยุติธรรม การบังคับบุคคลให้สูญหาย และการทรมาน) ของรายงานข้อสังเกตเชิงสรุป ในวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2561 (‘รายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ ICJ TLHR และ CrCF’)¹ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายประการ ทั้งสามหน่วยงานจึงประสงค์จะนำส่งข้อมูลเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการ ฯ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญและกรอบทางกฎหมาย

2. ระหว่างช่วงเวลานับแต่รัฐประหารเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 จนถึงการยุติบทบาทของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (‘คสช.’) ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 หัวหน้า คสช. อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. อย่างน้อย 212 ฉบับ ในช่วงเวลาเดียวกัน คสช. ได้ออกคำสั่งอย่างน้อย 214 ฉบับ และประกาศอย่างน้อย 132 ฉบับ² โดยสถิติเหล่านี้ยังรวมถึงการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. อีกอย่างน้อย 8 ฉบับ ภายหลังจากเลือกตั้งทั่วไปเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562
3. ภายใต้มตรา 265 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (‘รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560’) หัวหน้า คสช. ยังคงมีอำนาจในการออกคำสั่งและประกาศอื่น ๆ จนกระทั่งคณะรัฐมนตรีใหม่เข้ารับหน้าที่อย่างเป็นทางการเมื่อ

¹ รายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ ICJ, TLHR และ CrCF เกี่ยวกับการปฏิบัติของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะเร่งด่วนของคณะกรรมการ ฯ ภายหลังจากทบทวนรายงานตามวาระที่สองของประเทศไทย ในสมัยการประชุมที่ 119

(‘รายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ ICJ, TLHR และ CrCF’), 27 มีนาคม 2561 ดูได้ที่

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCCPR%2fNGS%2fTHA%2f30782&Lang=en ICJ ร่วมกับ TLHR จัดทำรายงานเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ ฯ ก่อนการพิจารณารายงานตามวาระที่สองของประเทศไทย ตามข้อ 40 ของกติกา ฯ รายงานฉบับดังกล่าวสามารถดูได้ที่ http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/THA/INT_CCPR_CSS_THA_26602_E.pdf

² รายชื่อของคำสั่งหัวหน้า คสช. และคำสั่ง คสช. รวมทั้งประกาศ คสช. ดูได้ที่

<http://library2.parliament.go.th/giventake/ncpo.html>

วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2562³ ซึ่งมาตรา 279 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 บัญญัติรับรองให้คำสั่ง ประกาศ และการกระทำที่ล่วงของ คสช. และหัวหน้า คสช. นั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญและชอบด้วยกฎหมาย และให้มีผล บังคับใช้ต่อไป เว้นแต่จะมีการยกเลิกหรือแก้ไขโดยการออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติ

4. ก่อนการยุติบทบาทของ คสช. และก่อนที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ รัฐบาลไทยและสำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ทำการทบทวนบรรดาคำสั่งหัวหน้า คสช. และคำสั่งและประกาศ คสช. ที่มีอยู่⁴ ภายหลังจากการทบทวนดังกล่าวมีการประกาศคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 และ 9/2562 เพื่อยกเลิกเนื้อหา ทั้งหมดและ/หรือบางส่วนของคำสั่งหัวหน้า คสช. คำสั่ง คสช. และประกาศ คสช. 87 ฉบับ อย่างไรก็ตาม คำสั่งและ ประกาศหลายฉบับที่ไม่สอดคล้องอย่างชัดเจนกับพันธกรณีของประเทศไทยที่มีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ‘ICCPR’) ยังไม่ถูกยกเลิกและยังคงมีผลบังคับใช้
5. เป็นที่น่าเสียดายที่กระบวนการทบทวนคำสั่งหัวหน้า คสช. และคำสั่งและประกาศ คสช. ข้างต้น เกิดขึ้นโดย ปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดความเปิดเผย หรือโปร่งใส ส่งผลให้ภาคประชาสังคมและ ภาคประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ได้อย่างแท้จริง

คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561⁵

6. ในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 หัวหน้า คสช. ใช้อำนาจตามมาตรา 265 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และ มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 เพื่อประกาศใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 ซึ่งยกเลิก เนื้อหาทั้งหมดและ/หรือบางส่วนของคำสั่งหัวหน้า คสช. คำสั่ง คสช. และประกาศ คสช. ทั้งสิ้น 9 ฉบับ ก่อนการ เลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 ซึ่งยกเลิกข้อ

³ เราทราบว่ามาตรา 279 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดว่า การยกเลิกหรือแก้ไขคำสั่งและประกาศ คสช. หรือหัวหน้า คสช. กระทำได้ด้วยการตรากฎหมายเป็นพระราชบัญญัติ อย่างไรก็ตาม มาตรา 136-137 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แม้ว่าจะเป็นหลังจากรัฐบาลจากการเลือกตั้งจะเข้าปฏิบัติหน้าที่ การผ่านร่างพระราชบัญญัติจำเป็นต้องผ่านการรับรองไม่เฉพาะเพียงแต่ สภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่ยักรวมถึงวุฒิสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจาก คสช.

⁴ ICJ, ‘ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีพลเรือนในศาลทหาร, 22 เมษายน 2562, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-civilians-in-military-courts-and-repeal-or-amend-head-of-the-ncpo-and-ncpo-orders-and-announcements-in-line-with-international-human-rights-law/>

⁵ ดูได้ที่ https://library2.parliament.go.th/giventake/content_ncpo/ncpo-head-order22-2561.pdf

⁶ ICJ & TLHR, ‘ประเทศไทย: โอลิมเปียและศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนแสดงความยินดีกับคำสั่งยกเลิกการห้ามทำกิจกรรมทางการเมือง แต่เรียกร้องให้ต้องมีดำเนินการอีกนานัปการ’, 13 ธันวาคม 2561, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-lifting-of-the-ban-on-political-activities-is-welcome-but-more-is-needed/>; และโปรดดู TLHR’s analysis of all repealed orders at: TLHR, ‘Legal Observations on Head of the Head of the NCPO Order No. 22/2561’, 13 ธันวาคม 2561, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=10179>

- 12 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ซึ่งห้ามการมั่วสุมหรือชุมนุม “ทางการเมือง” ของบุคคลที่มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป
7. อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 ดังกล่าว บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากประกาศคำสั่งเหล่านี้กลับยังไม่สามารถเข้าถึงการเยียวยา หรือไม่สามารถอุทธรณ์คำตัดสินลงโทษของศาลตามคำสั่งดังกล่าวหรือขอให้ศาลยกเลิกผลของคำสั่งดังกล่าวได้เช่นในกรณีที่จะกล่าวถึงด้านล่างนี้ เนื่องจากข้อ 2 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 กำหนดว่า การยกเลิกประกาศและคำสั่งตามข้อ 1 นั้นไม่กระทบกระเทือนถึง “การดำเนินคดี การดำเนินการ หรือการปฏิบัติตาม” ประกาศหรือคำสั่งที่ได้กระทำไปก่อนที่คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 มีผลบังคับใช้
8. หลังจากยกเลิกคำสั่งดังกล่าว มีอย่างน้อย 9 คดี⁷ ที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาว่ามี “การฝ่าฝืน” ข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ที่ศาลยุติการพิจารณาคดีและจำนายคดีออกจากสารบบความด้วยเหตุผลว่าไม่มีกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำตามฟ้องเป็นความผิดอีกต่อไปภายหลังการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561⁸ อย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ศาลฎีกาพิพากษายืนตามความเห็นของศาลชั้นต้นในคดีหนึ่ง ให้ลงโทษนักกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งศาลพิพากษาว่ามีความผิดฐานละเมิดข้อห้ามการชุมนุมทางการเมืองตามประกาศ คสช. ที่ 7/2557 ซึ่งถูกทดแทนด้วยคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ในเวลาต่อมา จากการประท้วงต่อต้าน คสช. ของเขาในปี พ.ศ. 2557 โดยศาลไม่รับฟังข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า ข้อห้ามตามข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 นั้นไม่เป็นความผิดตามกฎหมายแล้ว⁹ และได้อ้างข้อ 2 ของคำสั่งนี้เพื่อวินิจฉัย

⁷ เช่น คดีหมายเลขดำที่ 6792/2561, คดีหมายเลขดำที่ 272/2561, คดีหมายเลขดำที่ 61/2559, คดีหมายเลขดำที่ 102/2560, คดีหมายเลขดำที่ 83/2560, คดีหมายเลขดำที่ อ. 97/2559, คดีหมายเลขดำที่ 808/2561, คดีหมายเลขแดงที่ 45/2562, และโปรดดู: iLaw, ‘ฐานข้อมูลคดี: คดีศูนย์ปราบโกงฯ อิมพีเรียลลาดพร้าว’, ดูได้ที่ https://freedom.ilaw.or.th/case/735?fbclid=IwAR24BunmNxyBgVj1y6OoLVjFcAwRO4LFXkQM8WWwCBjwiYqp8pc73zu_3lk

⁸ เป็นที่น่าสังเกตว่าก่อนประกาศใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 ในคดีของธนตร อนันตวงษ์ ซึ่งถูกกล่าวหาว่าละเมิดข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ระหว่างการนั่งรถไฟไปอุทยานราชภักดิ์ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมเรียกร้องให้มีการตรวจสอบข้อกล่าวหาว่ามีการทุจริตในการก่อสร้างอุทยาน ศาลทหารกรุงเทพได้พิพากษาจำคุกเขาเป็นเวลา 4 เดือนหลังจากให้การรับสารภาพ ซึ่งธนตรรับโทษจากเหตุนี้ครบกำหนดแล้ว อย่างไรก็ตาม ธนตรยัง ถูกอายัดตัวไว้ในเรือนจำเพื่อรอการพิจารณาอีกคดีหนึ่ง เกี่ยวกับการโพสต์แผนผังทุจริตกรณีอุทยานราชภักดิ์ (ความผิดฐานยุยงปลุกปั่นตามมาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา และความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550)

⁹ จำเลยขอให้ศาลวินิจฉัยตามมาตรา 2 ย่อหน้า 2 ของประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดว่า “ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

ว่าการดำเนินการและดำเนินคดีนี้ย่อมไม่ได้รับการกระทบกระเทือนจากการบังคับใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561¹⁰

9. นอกจากนั้น คดีที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561¹¹ เกี่ยวกับความผิดตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ยังอาจถูกสั่งฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไปได้ ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2563 พนักงานอัยการมีความเห็นสั่งฟ้องนักกิจกรรม 38 คน ที่เรียกตนเองว่า “กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง” ในข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ภายหลังเข้าร่วมชุมนุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และด้านหน้าอาคารองค์การสหประชาชาติที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 21-22 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ปัจจุบันคดีดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลแขวงดุสิต¹² ในอีกคดีหนึ่ง พนักงานอัยการได้สั่งฟ้องบุคคลอีก 12 คนในข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 จากการแจกใบปลิวเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญที่อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นคดีที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดสมุทรปราการ¹³
10. ICJ, TLHR และ CrCF ยังกังวลว่า แม้จะมีการยกเลิกคำสั่งและประกาศบางฉบับ โดยเฉพาะข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 แต่สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุม ยังคงถูกจำกัดในช่วงเวลาก่อนและภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562
11. ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป มีรายงานว่าผู้จัดและผู้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองหลายคนถูกเรียกตัวให้มาพบหรือพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ทหาร ทั้งยังมีรายงานว่านักการเมืองและนักกิจกรรมทางการเมืองตกเป็นเป้าการติดตามตัวและ/หรือมีทหารไปเยี่ยมที่บ้าน¹⁴ มีรายงานว่ามีการขัดขวางไม่ให้จัดการชุมนุมสาธารณะและการประท้วงหลาย

¹⁰ ประชาไท, ‘ศาลฎีกาสั่งปรับ 6,000 บาท ‘อภิชาติ’ ชูป้ายต้านรัฐประหาร’, 8 พฤศจิกายน 2562, ดูได้ที่ <https://prachatai.com/journal/2019/11/85066>

¹¹ วันที่คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 เริ่มมีผลบังคับใช้

¹² TLHR, ‘ความคืบหน้าคดี UN62: อัยการแขวงดุสิตกลับล่าไม่ถอนฟ้องข้อหา 3/2558 แม้กฎหมายยกเลิกไปแล้ว’, 27 มกราคม 2563, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=15693>

¹³ TLHR, ‘เกือบ 4 ปี คดีแจกใบปลิวประชามติบางเสาธง เริ่มนัดสืบพยาน 7 นัด ช่วงเดือน ก.ค. - ก.ย. 63’, 2 มีนาคม 2563, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=16306>

¹⁴ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม โปรดดู: TLHR, ‘เสรี-เป็นธรรมที่คาดหวัง?: จับตาการคุกคามนักการเมืองหลังปลดล็อกเดินทางสู่การเลือกตั้ง’, 5 มีนาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=11161>; TLHR, ‘การเลือกตั้งได้เงา คสช. อัดเตตสถานการณ์คุกคามนักการเมือง’, 22 มีนาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=11321>; และ TLHR, ‘ประชาชนคนธรรมดายังเป็น “กลุ่มเป้าหมาย” แม้อยู่ในโหมดเลือกตั้ง’, 22 มีนาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=11289>

ครั้งโดยอ้างว่าจะเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ¹⁵ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อกฎหมายกำหนดให้มีการใช้ระบบการแจ้งการจัดการจัดการชุมนุมสาธารณะต่อเจ้าหน้าที่ล่วงหน้า เจ้าหน้าที่จึงอ้างเหตุที่ไม่มีการแจ้งการจัดการชุมนุมสาธารณะล่วงหน้าเป็นเหตุในการประกาศว่าการเข้าร่วมการชุมนุมไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อสั่งสลายการชุมนุม¹⁶

12. ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ยังคงมีการจำกัดการใช้เสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุม ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 มีรายงานว่าหน่วยงานในท้องถิ่นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารขัดขวางกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เรียกร้องให้ถอดถอนคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีการไปเยี่ยมบ้านของผู้จัดการชุมนุม เรียกตัวมาสอบถามและขอไม่ให้จัดการชุมนุม¹⁷ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 มีการจัดกิจกรรมต่อต้านรัฐบาล “วิ่งไล่ลุง” ในอย่างน้อย 39 จังหวัดทั่วประเทศไทยเพื่อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออกอย่างไถ่ดี มีการบังคับให้ยกเลิกการจัดกิจกรรมนี้ในอย่างน้อย 4 พื้นที่ และบังคับให้เปลี่ยนแปลงสถานที่จัดงานอีก 14 พื้นที่¹⁸ โดยผู้จัดกิจกรรมอย่างน้อย 18 คน¹⁹ ใน 13 จังหวัดถูกดำเนินคดีในข้อหาไม่แจ้งการชุมนุมตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ²⁰

คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 9/2562²¹

13. ในวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 หัวหน้า คสช. ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 9/2562 เพื่อยกเลิกทั้งหมดหรือบางส่วนของประกาศ คสช. 32 ฉบับ คำสั่ง คสช. 29 ฉบับ และคำสั่งหัวหน้า คสช. 17 ฉบับที่ “ได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่มุ่งหมายไว้แล้ว” และสมควรยกเลิกเพื่อ “ให้บทบัญญัติของกฎหมายมีความสอดคล้องและ

¹⁵ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกังวลที่มีต่อพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ โปรดดู: Thai Civil Society Organizations (with support of CCPR Centre), ‘Situation of the Freedom of Peaceful Assembly in Thailand’, 2563, ดูได้ที่

https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CCPR/GCArticle21/NGO_Thai_Civil_Society_Orgs_.docx; และ

โปรดดู ICJ, ‘Thailand: ICJ co-hosts round-table on right to peaceful assembly’, 27 พฤศจิกายน 2562, ดูได้ที่

<https://www.icj.org/thailand-icj-co-hosts-round-table-on-right-to-peaceful-assembly/>

¹⁶ TLHR, ‘การปิดกั้น-คุกคามยังคงอยู่: ส่องปรากฏการณ์ชุมนุมรอบเดือน ม.ค. ก่อนเส้นทางสู่วันเลือกตั้ง, 6 เมษายน 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=10677>

¹⁷ TLHR, ‘เส้นทางล่าซื้อถอด กต. ที่เต็มไปด้วยขวากหนาม: กิจกรรมถูกปิดกั้น-คุกคาม 18 พื้นที่ทั่วไทย’, 11 เมษายน 2562 ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=11820>

¹⁸ TLHR, ‘การออกวิ่งที่เต็มไปด้วยขวากหนาม: ภาพรวมการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในกิจกรรม #วิ่งไล่ลุง ทั่วไทย 24 กุมภาพันธ์ 2563, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=15773>

¹⁹ จำนวน ณ วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2563

²⁰ TLHR, ลุงก็ต้องไล่ โรงพัก-ศาลก็ยังคงไป: เปิดตารางความเคลื่อนไหวคดีจากกิจกรรม “วิ่งไล่ลุง” 12 มีนาคม 2563, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=16184>

²¹ ดูได้ที่ http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/174/T_0022.PDF

เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของกฎหมายทั้งระบบเพื่อประโยชน์ในการประเมินและการปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง”²² คำสั่งที่ถูกยกเลิกรวมถึง ประกาศ คสช. ที่ 37/2557 38/2557 และ 50/2557 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 55/2559 ซึ่งให้อำนาจศาลทหารพิจารณาคดีพลเรือน ส่งผลให้มีการโอนคดีที่มีพลเรือนเป็นจำเลยในศาลทหารมายังศาลพลเรือน²³ นอกจากนั้น ประกาศ คสช. ที่ 97/2557 และ 103/2557 ซึ่งจำกัดเสรีภาพสื่อและสิทธิด้านข้อมูลข่าวสาร ยังถูกยกเลิกโดยมีผลทันที²⁴

14. ข้อ 8 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 9/2562 ยังกำหนดว่า “การยกเลิกประกาศ คสช. คำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. ตามคำสั่งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ได้กระทำหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว ก่อนวันที่ประกาศหรือคำสั่งนั้น ๆ สิ้นผลใช้บังคับโดยให้การกระทำและการปฏิบัตินั้นเป็นการกระทำและการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายตามมาตรา 279 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”
15. อีกประเด็นสำคัญคือการที่คำสั่งหัวหน้า คสช. และคำสั่งและประกาศ คสช. อื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาไม่สอดคล้องอย่างชัดเจนกับพันธกรณีของไทยตามกติกาสากล ICCPR ยังคงมีผลบังคับใช้ ได้แก่²⁵
 - ก) คำสั่งที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารเหนือเจ้าหน้าที่พลเรือน (เช่น คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559) ซึ่งยังคงให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารอย่างกว้างขวางและปราศจากการตรวจสอบ ในการสอบสวน จับกุม และควบคุมตัวบุคคลในสถานที่ที่ไม่ใช่สถานที่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการเป็นระยะเวลาไม่เกินเจ็ดวัน โดยศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวได้²⁶

²² TLHR, ‘ทหารยังคงอำนาจควบคุมตัวพลเรือน: ข้อสังเกตต่อคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 9/2562 เรื่อง การยกเลิกประกาศ คสช. คำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. บางฉบับที่หมดความจำเป็น, 11 กรกฎาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=12978>

²³ คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 9/2562, ดูได้ที่ https://library2.parliament.go.th/giventake/content_ncpo/ncpo-head-order9-2562.pdf

²⁴ และโปรดดู ICJ, ‘ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีพลเรือนในศาลทหาร’, 22 April 2019, น. 7-14, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-civilians-in-military-courts-and-repeal-or-amend-head-of-the-ncpo-and-ncpo-orders-and-announcements-in-line-with-international-human-rights-law/>

²⁵ เพิ่งอ้าง

²⁶ และโปรดดู ICJ และ Human Rights Watch, ‘ประเทศไทย: ICJ และ Human Rights Watch แสดงความกังวลเกี่ยวกับการคุมขัง’, 24 พฤศจิกายน 2558, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-human-rights-watch-and-the-icj-express-concerns-over-detentions/>, ทั้งนี้ นับตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2562 จากคำสั่งของกระทรวงยุติธรรมซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เรือนจำชั่วคราวในมณฑลทหารบกที่ 11 ที่ถูกจัดตั้งขึ้น “เพื่อประโยชน์ในด้านการรักษาความปลอดภัย ความเหมาะสมในการคุมขัง และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง” นั้นถูกย้ายจากถนนนครไชยศรีไปที่ตำบลทุ่งสองห้อง

- ข) คำสั่งที่ให้เอาผิดทางอาญากับบุคคลที่ คสช. เรียกให้มารายงานตัวภายหลังรัฐประหารในปีพ.ศ. 2557²⁷ แต่ฝ่าฝืนไม่ดำเนินการตามนั้น (เช่น ประกาศ คสช. ที่ 25/2557 29/2557 และ 41/2557) โดยผู้ฝ่าฝืนอาจได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งยังอาจถูกสั่งห้ามมิให้กระทำธุรกรรมการเงินหรือธุรกรรมใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตน
- ค) คำสั่งที่ละเมิดสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุม (เช่น ประกาศ คสช. ที่ 7/2557 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 (ข้อ 2)) โดยเฉพาะการห้าม “การชุมนุมทางการเมือง ณ ที่ใด ๆ” ซึ่งอาจมีอยู่มีอยู่ตามประกาศ คสช. ที่ 7/2557²⁸
- ง) คำสั่งที่ละเมิดสิทธิชุมชนและสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม (เช่น คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 17/2558 3/2559 และ 74/2559) ซึ่งให้อำนาจในการทำการเวนคืนที่ดินเพื่อจัดตั้งเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) โดยไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรการควบคุมและตรวจสอบผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และ/หรือสิทธิของกลุ่มชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบ

16. กรณีที่ รายงานติดตามผลของประเทศไทยต่อคณะกรรมการ ฯ ได้ระบุถึงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ใน วรรค 4 ในการตรวจสอบความถูกต้องตามกฎหมายของคำสั่งหัวหน้า คสช. และคำสั่งและประกาศ คสช. นั้น ในประเด็นนี้ ICJ TLHR และ CrCF ขอเรียนให้คณะกรรมการ ฯ ทราบว่า ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 มีนักกิจกรรมภาคประชาสังคม 24 คน ได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลยกเลิกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ด้วยเหตุผลที่ว่าข้อ 6²⁹ และข้อ 12 ของคำสั่งนี้ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560³⁰ อย่างไรก็ดี ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.

²⁷ คำสั่ง คสช. ซึ่งประกาศรายชื่อบุคคลให้มารายงานตัว เช่น คำสั่ง คสช. ที่ 1/2557, 2/2557, 3/2557, 5/2557, 6/2557, 12/2557, 13/2557, 14/2557, 23/2557, 25/2557, 29/2557, 15/2557, 16/2557, 18/2557, 19/2557, 23/2557, 25/2557, 29/2557, 30/2557, 31/2557, 34/2557, 35/2557, 36/2557, 42/2557, 43/2557, 44/2557, 46/2557, 48/2557, 49/2557, 50/2557, 52/2557, 53/2557, 57/2557, 58/2557, 61/2557, 63/2557, 65/2557, 68/2557, 82/2557, 86/2557 ฯลฯ

²⁸ นอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับการขาดความชัดเจนของสถานะของประกาศ คสช. ที่ 7/2557 ซึ่งห้ามการชุมนุมทางการเมือง ณ ที่ใด ๆ ของบุคคลที่มีจำนวนตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป เนื่องจากคำสั่งดังกล่าวไม่ได้ถูกยกเลิกไปอย่างชัดเจนโดยผลของการประกาศใช้ข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 และ 9/2562 ในกรณีที่ TLHR ได้รับข้อมูลมานั้น มีบุคคลหนึ่งที่ถูกล่าม اتهامว่าละเมิดประกาศ คสช. ที่ 7/2557 แต่กลับไม่ได้รับถูกยกฟ้องโดยอัตโนมัติหลังจากมีคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 22/2561 ดังเช่นที่จะเกิดขึ้นหากเป็นการสั่งฟ้องตามข้อ 12 ของคำสั่ง คสช. ที่ 3/2558 อย่างไรก็ดี ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ศาลได้จำหน่ายคดีนี้ด้วยเหตุผลว่าเนื้อหาของประกาศ คสช. ที่ 7/2557 เป็นฐานความผิดเดียวกับข้อ 12 ของคำสั่ง คสช. ที่ 3/2558 จึงควรปฏิบัติตามคดีของเขาแบบเดียวกัน, โปรดดู TLHR ‘4 ปีคดีเลือกตั้งที่ลี้ก (รัก) ศาลทหารยุติคดี’, 15 กุมภาพันธ์ 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=10931>

²⁹ ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการควบคุมตัวบุคคลในสถานที่ที่ไม่ใช่สถานควบคุมตัวอย่างเป็นการเป็นเวลาไม่เกินเจ็ดวัน

³⁰ TLHR, ‘ประชาชนฟ้องศาลยกเลิกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ออกตาม ม.44’, 19 ธันวาคม 2560, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=5842>

2561 ศาลรัฐธรรมนูญปฏิเสธไม่รับคำร้องดังกล่าวเนื่องจากการยื่นคำร้องขอตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติในกฎหมายอาญากระทำได้ใน 2 ช่องทาง ได้แก่ โดยการยื่นคำร้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดี (ตามมาตรา 212 ของรัฐธรรมนูญ) หรือการยื่นคำร้องต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน (ตามมาตรา 231(1) ของรัฐธรรมนูญ)³¹ ในกรณีดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าบุคคลทั่วไปไม่อาจยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เว้นแต่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อหน่วยงานอื่น ๆ ทุกแห่งที่มีอำนาจในการรับพิจารณาเรื่องดังกล่าวแล้ว แต่ไม่ได้รับการเยียวยา³² ในอีกกรณีหนึ่ง เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2561 กลุ่มนักกิจกรรมจึงได้ยื่นคำร้องต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ขอให้พิจารณาว่าข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 นั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ต่อมาในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินส่งจดหมายตอบผู้ยื่นคำร้องว่า คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และอันที่จริงได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 279 และ 265 ของรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องส่งเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ³³

17. ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาผลกระทบจากการกระทำ ประกาศ และคำสั่งของ คสช. และการใช้อำนาจของหัวหน้า คสช. ตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ทั้งนี้ เพื่อเปิดช่องให้รัฐสภาพิจารณาถึงความจำเป็นของคำสั่ง/ประกาศเหล่านี้ เพื่อยกเลิกหรือให้ความรับรองคำสั่งและประกาศที่ยังคงบังคับใช้อยู่ และเพื่อให้การเยียวยาแก่ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิเห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว ทางองค์กร ICJ TLHR และ CrCF รู้สึกผิดหวังอย่างยิ่งที่รัฐบาลไม่แสดงความจริงจังในการการเยียวยาผลกระทบจาก

³¹ ประชาไท ‘ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัยคำสั่งหัวหน้า คสช. 3/58 ขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่’, 27 กุมภาพันธ์ 2561, ดูได้ที่ <https://prachatai.com/journal/2018/02/75623>”

³² เป็นที่น่าสังเกตว่า ศาลมีคำวินิจฉัยนี้ห้าวันก่อนที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 จะมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2561 โดยตามมาตรา 46 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้นั้นเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา 7 (11) ได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายใน 90 วันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ทราบถึงการละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ และให้นำความในมาตรา 48 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับด้วย โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 90 วันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา 48 วรรคสอง” ตามมาตรา 48 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ “... ผู้ใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลพร้อมด้วยความเห็นภายใน 60 วันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายใน 10 วันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ผู้ถูกละเมิดมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลได้”

³³ มติชน, ‘คนอยากเลือกตั้ง’ เผย ผู้ตรวจการฯ วินิจฉัยคำร้อง ชี้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/58 ไม่ขัด รธน. - ไม่ส่งศาล รธน. ตีความ’, 10 พฤษภาคม 2561, ดูได้ที่ https://www.Matichon.co.th/politics/news_949831

การละเมิดสิทธิมนุษยชน³⁴ ทางหน่วยงานยังผิดหวังที่หลังจากการลงมติไม่เห็นชอบการตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าวทางรัฐบาลไม่ได้ริเริ่มดำเนินการเพื่อให้เกิดการเยียวยาต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นภายใต้ระบอบของ คสช. แต่อย่างใด

การสังหารนอกกระบวนการยุติธรรม การบังคับบุคคลให้สูญหาย และการทรมาน

18. ICJ TLHR และ CrCF ยังคงกังวลว่า แม้จะมีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ ฯ แต่ที่ผ่านมายังคงไม่มีการบัญญัติกฎหมายภายในประเทศเพื่อเอาผิดทางอาญากับผู้กระทำการทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้ายในรูปแบบอื่น ๆ และการบังคับบุคคลให้สูญหาย ในวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2561 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (‘สนช.’) ให้ความเห็นชอบต่อร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุ้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ในวาระแรก³⁵ ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ถูกบรรจุเข้าสู่การพิจารณาของ สนช. ในวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2562 เพื่อการพิจารณา วาระ 2 และ 3 แต่มีการเลื่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติออกไป และมีการตัดการพิจารณาร่างนี้ออกจากวาระการประชุมในนาทีสุดท้าย ต่อมา ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ร่างพระราชบัญญัตินี้ถูกส่งกลับมายังคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีการเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวต่อรัฐสภาโดยรัฐบาลใหม่อีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติของคณะรัฐมนตรีได้ขอถอนร่างพระราชบัญญัติจากการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อนำไป “แก้ไขเพิ่มเติม” ซึ่งเป็นการกระทำที่ส่งผลให้การตรากฎหมายดังกล่าวจำเป็นต้องล่าช้าออกไปอีก ต่อมาได้นำร่างพระราชบัญญัติไปรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียระหว่างวันที่ 4 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ภายหลังจากรวบรวมข้อเสนอแนะจากการรับฟังความคิดเห็น พระราชบัญญัติจะถูกนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาต่อไป แต่ในปัจจุบัน ร่างพระราชบัญญัตียังคงอยู่ที่กระทรวงยุติธรรม
19. ICJ TLHR และ CrCF ผิดหวังที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับล่าสุด ซึ่งเข้าสู่กระบวนการรับฟังความคิดเห็น และได้ผ่านการแก้ไขและปรึกษาหารือมาหลายรอบ ยังคงมีข้อบกพร่องที่สำคัญ ซึ่งทั้งสามหน่วยงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญได้ระบุอย่างชัดเจนว่าจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อร่างกฎหมายดังกล่าวให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของไทย ข้อบกพร่องเหล่านี้ รวมถึง การกำหนดบทนิยามของความผิดฐานกระทำการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายที่ไม่สมบูรณ์ การไม่มีข้อบทเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี การขาดข้อบทที่กำหนดให้การกระทำผิดความผิดเกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้สูญหายเป็นการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง และอายุความของความผิดเกี่ยวกับการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย³⁶

³⁴ โปรดดู ข่าวประชาสัมพันธ์ของรัฐสภา:

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=62111&filename=The_House_of_Representatives

³⁵ สนช. กำหนดให้ต้องมีการพิจารณาร่างกฎหมายสามวาระ ก่อนจึงจะสามารถผ่านเป็นกฎหมายได้

³⁶ สำหรับบทวิเคราะห์ฉบับเต็ม โปรดดู ICJ, ‘ประเทศไทย: ความล่าช้าของการตราร่างกฎหมายต่อต้านการทรมานและการบังคับให้สูญหายส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงความยุติธรรมและการนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ’ 20 ธันวาคม 2562, ดูได้ที่

20. การที่ประเทศไทยยังคงไม่สามารถตรากฎหมายในประเทศเพื่อเอาผิดทางอาญากับผู้กระทำการทรมาน การประติบัติที่โหดร้ายอื่น ๆ และการบังคับบุคคลให้สูญหายได้เป็นปัญหามักจะวลอย่างยิ่ง หากปราศจากกฎหมายเช่นว่าครอบครัวของเหยื่อของการบังคับบุคคลให้สูญหายยอมเหลือกลไกในการร้องเรียนเกี่ยวกับการหายตัวไปของบุคคลอันเป็นที่รักเพียงหนึ่งเดียว ได้แก่ คณะกรรมการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์กรณีถูกระทำการทรมานและถูกบังคับให้หายสาบสูญ³⁷
21. ในประเด็นนี้ ณ วันที่ยื่นรายงานนี้ ยังคงไม่มีการรายงานต่อสาธารณะเกี่ยวกับความคืบหน้าของการสืบสวนสอบสวนต่อกรณีต่าง ๆ ที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการ³⁸ การรายงานการดำเนินงานของคณะกรรมการนั้นเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเพื่อประกันว่าสมาชิกในครอบครัว ญาติของผู้สูญหาย และสาธารณะชนจะได้รับแจ้งข้อมูลอย่างเต็มที่เกี่ยวกับความคืบหน้าของการสืบสวนสอบสวนเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม มีการรายงานข้อมูลเชิงสถิติให้กับคณะรัฐมนตรีในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 โดยจากข้อมูลในรายงานนั้นคณะกรรมการชี้แจงว่าได้มีการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบกรณีการกระทำการทรมานแล้วเสร็จใน 53 กรณี แต่ไม่ปรากฏว่ามีการกระทำการทรมานตามที่กล่าวอ้าง นอกจากนี้ ยังมีรายงานว่าคณะกรรมการได้ติดตามตรวจสอบกรณีบุคคลหายสาบสูญที่ถูกบันทึกโดยคณะทำงานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการสาบสูญโดยถูกบังคับหรือไม่สมัครใจ พบว่าไม่ปรากฏว่ามีการถูกบังคับให้หายสาบสูญใน 11 กรณี พร้อมทั้งทำการส่งข้อมูลทั้ง 11 กรณีให้กับคณะทำงานขององค์การสหประชาชาติแล้ว โดยมีการรายงานว่าปัจจุบันคณะกรรมการอยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลสำหรับกรณีอื่น ๆ ที่มีการบันทึกข้อมูลไว้โดยคณะทำงานขององค์การสหประชาชาติ³⁹
22. นอกจากนั้น ในอย่างน้อยหนึ่งกรณีที่ทนายความของ TLHR เข้าให้ความช่วยเหลือ⁴⁰ ครอบครัวผู้ที่อาจถูกบังคับให้สูญหายได้ยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีการบังคับให้สูญหายให้กับคณะกรรมการในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 แต่เกิดความล่าช้าของกระบวนการเนื่องจากรอการเข้าดำรงตำแหน่งของคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ทำให้การแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการที่มาจากหลายกระทรวงนั้นล่าช้าออกไป จนกระทั่งวันที่ 15

<https://www.icj.org/thailand-continuing-delay-in-the-enactment-of-the-draft-law-on-torture-and-enforced-disappearance-undermines-access-to-justice-and-accountability/>

³⁷ รายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ ICJ, TLHR และ CrCF, 27 มีนาคม 2561, ย่อหน้า 22-26

³⁸ เพิ่งอ้าง, ย่อหน้า 24-26 ตามที่ปรากฏในรายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ เรายังได้เน้นย้ำถึงข้อกังวลอื่น ๆ ที่มีต่อคณะกรรมการ ได้แก่ องค์ประกอบของคณะกรรมการ และการขาดความชัดเจนเกี่ยวกับกรอบกฎหมายที่นำมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

³⁹ RYT9, ‘รายงานผลการพิจารณาต่อข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน’ 19 พฤศจิกายน 2562, ดูได้ที่ <https://www.ryt9.com/s/cabt/3069336>

⁴⁰ คดีของสยาม ธีรวุฒิ ผู้ลี้ภัยทางการเมืองชาวไทยซึ่งหายตัวไปหลังมีรายงานว่าเขาถูกทางการเวียดนามส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนมายังประเทศไทย โดยทั้งทางการไทยและเวียดนามปฏิเสธว่าไม่ได้ควบคุมตัวพวกเขาไว้ โปรดดู TLHR, ‘พ่อแม่ “สยาม” เดินสายร้องเรียนให้ช่วยตามหาลูก พุ่งนี้ไปต่อ UN’, 14 พฤษภาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=12322>

พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 คณะกรรมการชุดใหม่ได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 339/2562 แต่จนถึงวันที่ยื่นรายงานนี้ TLHR และลูกความยังคงไม่ได้รับรายงานความคืบหน้าเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการแต่อย่างใด

23. ในส่วนของการสอบสวนการบังคับบุคคลให้สูญหายในกรณีของนายพลละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่นั้น นับจากวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ('DSI') กระทรวงยุติธรรม ประกาศว่าจะรับผิดชอบคดีของบิลลี่เป็น "คดีพิเศษ" ที่ DSI จะเป็นผู้สอบสวนเอง⁴¹ ในวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2562 DSI ประกาศพบชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ในถังน้ำมันซึ่งจมอยู่ในน้ำใกล้กับสะพานแขวนภายในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และต่อมาพิสูจน์ได้ว่าน่าจะเป็นของบิลลี่⁴² ในวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 มีการออกหมายจับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 4 คน ในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2562 DSI มีความเห็นให้ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ต้องหา 4 คนใน 8 ข้อหา รวมถึงข้อหาสำคัญ คือ ฆ่าคนตายโดยเจตนาและซ่อนเร้นอำพรางศพ อย่างไรก็ตามในวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2563 พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาทั้ง 4 คนใน 7 ข้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาการฆ่าคนตาย โดยอ้างว่ามีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะฟ้องคดี ผู้ต้องหาทั้ง 4 คนจึงถูกดำเนินคดีในข้อหาที่เบากว่า กล่าวคือเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ (มาตรา 157 ของประมวลกฎหมายอาญา) เนื่องจากปล่อยตัวบิลลี่ไปแทนที่จะส่งตัวให้กับตำรวจภายหลังควบคุมตัวเขาไว้ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2557 เนื่องจากบิลลี่มีน้ำผึ้งป่าจากอุทยานไว้ในครอบครอง ปัจจุบันคดีนี้ยังอยู่ระหว่างการศึกษาของอธิบดี DSI หากอธิบดีเห็นแย้งต่อคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการในกลุ่มข้อหาฆ่าคนตาย จะมีการส่งสำนวนให้กับอัยการสูงสุดเป็นผู้ตัดสิน โดยคำสั่งของอัยการสูงสุดถือเป็นที่สุด⁴³

⁴¹ ICJ, AI และ HRW, 'ประเทศไทย: การรับผิดชอบ "บิลลี่" ที่มีลักษณะเป็นการบังคับให้สูญหายเป็นคดีพิเศษเป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่ทางการไทยยังคงต้องดำเนินการมากกว่านี้', 2 กรกฎาคม 2561, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-special-investigation-into-apparent-enforced-disappearance-of-billy-welcome-but-much-more-is-needed/>

⁴² ICJ, 'ประเทศไทย: การค้นพบชิ้นส่วนร่างกายของ "บิลลี่" ควรนำไปสู่การดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ', 4 กันยายน 2562, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-discovery-of-billys-remains-should-reinvigorate-efforts-to-identify-perpetrators/>

⁴³ ICJ, 'ประเทศไทย: หกปีหลังจากการถูกบังคับให้สูญหายของบิลลี่กลับยังไร้ซึ่งความก้าวหน้าอย่างแท้จริงในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ', 17 เมษายน 2553, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-six-years-after-billys-enforced-disappearance-there-has-been-no-real-progress-towards-accountability/>; Bangkok Post, 'Prosecutors drop 'Billy' murder charges against park officials', 24 มกราคม 2563, ดูได้ที่ <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1842909/prosecutors-drop-billy-murder-charges-against-park-officials>

24. ไม่ว่าประเทศไทยจะให้คำมั่นในระดับนานาชาติและในระดับประเทศเกี่ยวกับการยกเลิกโทษประหารอย่างไร⁴⁴ ICJ TLHR และ CrCF ยังคงกังวลเกี่ยวกับการกลับมาบังคับใช้โทษประหารชีวิตในไทย ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 ประเทศไทยประหารชีวิตนักโทษคนหนึ่งด้วยการฉีดยา โดยนักโทษคนดังกล่าวถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดจากการสังหารบุคคลเพื่อชิงทรัพย์เมื่อปี พ.ศ. 2555 ก่อนการประหารชีวิตครั้งนั้น ประเทศไทยได้ยุติการใช้โทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติมาเป็นเวลา 9 ปี จากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีผู้ต้องโทษที่ถูกศาลพิพากษาประหารชีวิตในที่สุดแล้วเป็นจำนวน 86 คน ในจำนวนนี้ 54 คนเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาชญากรรมอื่น ๆ และในจำนวน 86 คนนี้มีนักโทษประหารที่เป็นผู้หญิง 13 คน⁴⁵

กฎหมายความมั่นคง

25. ในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 นายกรัฐมนตรีไทยใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ('พรก.ฉุกเฉินฯ') เพื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกพื้นที่ของประเทศระหว่างวันที่ 26 มีนาคม ถึง 30 เมษายน พ.ศ. 2563 เพื่อแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา โควิด 19⁴⁶ มาตรการจำกัดต่าง ๆ ประกอบด้วยการประกาศเคอร์ฟิวช่วงเวลาระหว่าง 22.00 น. จนถึง 4.00 น. ในวันรุ่งขึ้น⁴⁷ การห้ามมิให้มีการ "ชุมนุม การทำกิจกรรม หรือการมั่วสุมกัน ณ ที่ใด ๆ ในสถานที่แออัด" หรือ "กระทำการ...อันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย" ในเขตพื้นที่ที่กำหนด⁴⁸ และห้ามการเสนอข่าวหรือทำให้แพร่หลายทางสื่อต่าง ๆ ซึ่งมีข้อความ หรือข่าวสาร "เกี่ยวกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด 19) อันไม่เป็นความจริงและอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารดังกล่าวอันทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน"⁴⁹ โดยผู้ฝ่าฝืนอาจได้รับโทษภายใต้กฎหมายหลายฉบับ รวมทั้งตามมาตรา 18 ของ

⁴⁴ ในแผนแม่บทสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่สาม ประเทศไทยมีเป้าหมายนำโทษจำคุกตลอดชีวิตมาใช้แทนโทษประหาร โปรตรดู กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม 'สรุปแผนแม่บทสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่สาม (2557-2561)', ดูได้ที่ http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/2556/thaigov_Plan3/10plan3.pdf

⁴⁵ กรมราชทัณฑ์, 'รายงานสถิตินักโทษประหารชีวิตกรมราชทัณฑ์', ดูได้ที่ <http://www.correct.go.th/executed/index.php>

⁴⁶ โปรตรดู ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 ของ พรก. ฉุกเฉินฯ (ฉบับที่ 1) ดูได้ที่ <http://www.mfa.go.th/main/contents/files/news3-20200329-164122-910029.pdf>; ข้อกำหนดออกตามความใน มาตรา 9 ของ พรก. ฉุกเฉินฯ (ฉบับที่ 2) ดูได้ที่ <http://www.mfa.go.th/main/contents/files/news3-20200403-172644-254060.pdf>

⁴⁷ ข้อ 1 ข้อกำหนด (ฉบับที่ 2)

⁴⁸ ข้อ 5 ข้อกำหนด (ฉบับที่ 1)

⁴⁹ ข้อ 6 ข้อกำหนด (ฉบับที่ 1)

พรก.ฉุกเฉินฯ (จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)⁵⁰ และตามมาตรา 14 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ('พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์') (จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)⁵¹

26. มาตรการดังกล่าวส่งผลให้ ณ วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2563 มีรายงานว่าบุคคลกว่า 7,000 คน⁵² ถูกจับเนื่องจากฝ่าฝืน พรก. ฉุกเฉินฯ โดยส่วนใหญ่เนื่องจากการออกนอกเคสสถานในช่วงเวลาเคอร์ฟิว ในจำนวนนี้มีรายงานว่า 109 คนถูกจับเพราะตั้งวงดื่มเหล้าหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำที่ผิดกฎหมาย และ 39 คนถูกดำเนินคดีจากการเผยแพร่ “ข้อมูลอันไม่เป็นความจริง” มีอย่างน้อยหนึ่งกรณีเป็นผู้บริจาคอาหารที่ถูกดำเนินคดีเนื่องจากฝ่าฝืนข้อห้ามต่อการชุมนุมสาธารณะเพื่อควบคุมการระบาดของโรค โดยถูกกล่าวหาว่าพวกเขาไม่ปฏิบัติตามมาตรการรักษาระยะห่างทางสังคม หลังจากที่ตั้งจุดแจกอาหารที่กรุงเทพฯ เป็นเหตุให้มีคนมารวมตัวจำนวนมากเพื่อรับอาหารฟรี และมีการทะเลาะกันระหว่างผู้มารับอาหารบางส่วน⁵³ นอกจากนี้ ยังมีคนไร้บ้านอย่างน้อย 2 คนที่จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งถูกจับกุมตัวและรับสารภาพว่าละเมิดคำสั่งเคอร์ฟิวโดยไม่มีนายความเข้าร่วมการสอบสวนด้วย และต่อมาถูกศาลตัดสินว่ามีความผิด หนึ่งในนั้นถูกจับขณะที่กำลังเดินทางกลับมาที่ตลาดซึ่งเป็นที่ ๆ เขาใช้พักอาศัย⁵⁴ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เตือนว่าจะขอให้ศาลลงโทษจำคุกสูงสุดสำหรับผู้ที่ถูกจับเนื่องจาก

⁵⁰ ตามมาตรา 18 ของ พรก. ฉุกเฉินฯ ผู้ฝ่าฝืนอาจได้รับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁵¹ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม, ICJ, 'Dictating the Internet: Curtailing Free Expression, Opinion and Information Online in Southeast Asia', 11 ธันวาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2019/12/Southeast-Asia-Dictating-the-Internet-Publications-Reports-Thematic-reports-2019-ENG.pdf>

⁵² ในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2562 สำนักงานศาลยุติธรรมได้แถลงสถิติการดำเนินคดี ว่าระหว่างวันที่ 3 ถึง 13 เมษายน พ.ศ. 2563 มีคดีจำนวน 9,007 คดีที่ขึ้นสู่การพิจารณา เกี่ยวกับการละเมิด พรก. ฉุกเฉินฯ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ และพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ โดยมี 8,515 คดีพิพากษาแล้วเสร็จ โปรดดู กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ ศาลยุติธรรม, 'เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเผยสถิติคดี 10 วันหลังเคอร์ฟิวพบจำนวนผู้ฝ่าฝืน พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ในสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 ยังสูงสงกรานต์วันแรก ยอดผู้กระทำความผิด 1,553 คน', 14 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://iprd.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10241/iid/189547>

⁵³ Bangkok Post, 'Food donors face charges in brawl-marred charity effort', 21 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1903725/food-donors-face-charges-in-brawl-marred-charity-effort>

⁵⁴ TLHR, 'ข้อมูลศาลยืนยัน 2 คนไร้บ้านเชียงใหม่ถูกลงโทษฝ่าเคอร์ฟิว แต่วันเกิดเหตุตลาดเคลื่อน', 22 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=17292>, มีรายงานว่าหนึ่งในสองคนถูกศาลสั่งจำคุกหกเดือน และถูกปรับ 1,500 บาท แต่โทษจำคุกให้รอลงอาญาไว้หนึ่งปี โดยตอนแรกเขาคิดว่าจะต้องถูกนำตัวไปเรือนจำเพื่อขังเป็นเวลาสามวันเนื่องจากไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ (ในอัตรา 500 บาทต่อวัน) อย่างไรก็ตาม ศาลได้กลับคำพิพากษา โดยระบุว่าเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก และมีความเห็นไม่ให้ส่งตัวเขาไปเรือนจำ

ฝ่าฝืนมาตรการตาม พรก. ฉุกเฉินฯ⁵⁵ อย่างไรก็ตาม นอกจากข้อมูลสถิติข้างต้นจากหน่วยงานยุติธรรมหลายแห่งแล้ว ปัจจุบันยังไม่เป็นที่ชัดเจนว่ามีผู้ถูกลงโทษจำคุก หรือต้องถูกคุมขังเนื่องจากไม่สามารถจ่ายค่าปรับได้เป็นจำนวนเท่าไร และยังเป็นที่ยากที่จะประเมินความได้สัดส่วนของการลงโทษต่อพวกเขาได้ อย่างไรก็ตาม ประธานศาลฎีกาได้เผยแพร่แถลงการณ์เรียกร้องให้ผู้พิพากษางดเว้นการลงโทษจำคุก เนื่องจากการนำคนไปไว้ในคุกจะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัสในสถานที่ควบคุมตัว⁵⁶

27. ICJ TLHR และ CrCF กังวลว่าข้อกำหนดข้างต้น ซึ่งห้ามกระทำการใด ๆ ที่สร้างความปั่นป่วนวุ่นวายในสถานที่ที่กำหนด และห้ามการเผยแพร่ข้อมูลใด ๆ ที่ถูกกล่าวหาว่าไม่เป็นความจริงหรือจงใจบิดเบือน หรือข้อมูลที่อาจสร้างความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน อาจถือเป็นการสร้างข้อจำกัดที่กว้างขวางต่อการใช้เสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก ด้านความเห็น ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสมาคมและการชุมนุม อนึ่ง ในแง่ของเสรีภาพด้านการแสดงออก ข้อมูลข่าวสาร และความเป็นส่วนตัวออนไลน์ ICJ ได้เรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย เคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไม่เฉพาะในโลกออฟไลน์ แต่รวมถึงออนไลน์ด้วย โดยการหลีกเลี่ยงไม่จำกัดสิทธิเหล่านี้ยิ่งไปกว่าเหตุอันเองจะเป็นมาตรการสำคัญในต่อต้านการเผยแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับไวรัส⁵⁷ ในเวลาเดียวกัน การประกาศเคอร์ฟิวยังจำกัดสิทธิในการสมาคมและการชุมนุม โดยไม่มีข้อยกเว้นที่ชัดเจนหรือคาดหมายได้สำหรับหน่วยงานภาคประชาสังคม โดยเฉพาะหน่วยงานที่ติดตามตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชน สหภาพแรงงาน หน่วยงานบริการทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และผู้สื่อข่าวที่รายงานข่าวการบริหารจัดการในห้วงวิกฤต

28. ICJ TLHR และ CrCF ยังกังวลเกี่ยวกับบทบัญญัติหลายมาตราของ พรก. ฉุกเฉินฯ โดย ICJ เคยแสดงข้อกังวลและให้ข้อเสนอแนะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เพื่อให้การใช้อำนาจตาม พรก. ฉุกเฉินฯ เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้สัดส่วน ในลักษณะที่สอดคล้องกับพันธกรณีของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะของ ICJ รวมถึง การประกันให้มีการประเมินความจำเป็นของการใช้กฎหมายพิเศษอย่างต่อเนื่อง ให้การใช้อำนาจ

⁵⁵ Khaosod English, 'Police Will Seek Max Punishment For Decree Violators', 3 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://www.khaosodenglish.com/news/crimecourtscalamity/2020/04/03/police-will-seek-max-punishment-for-decree-violators/>

⁵⁶ Khaosod English, '7,000 Curfew Arrests Made Over the Past Two Weeks: Police', 17 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://www.khaosodenglish.com/news/crimecourtscalamity/2020/04/17/7000-curfew-arrests-made-over-the-past-two-weeks-police/>

⁵⁷ ICJ, 'Southeast Asia: States must respect and protect rights in combating misinformation online relating to COVID-19', 1 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2020/04/SEAsia-COVID-and-Rights-Online-Press-Statement-2020-ENG.pdf>

พิเศษนี้สามารถถูกตรวจสอบได้โดยศาล⁵⁸ และการห้ามมิให้มีการยกเว้นความรับผิดชอบแก่เจ้าพนักงานที่กระทำ ความผิดทางอาญาในระหว่างการปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้⁵⁹

29. ศาลไทยตีความว่า พรก. ฉุกเฉินฯ นั้นไม่อนุญาตให้ศาลใช้อำนาจตรวจสอบมาตรการที่บังคับใช้ตาม พรก. นี้ ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 นักกิจกรรมคนหนึ่งร้องต่อศาลปกครองและศาลแพ่ง ขอให้ดำเนินคดีกับรัฐบาลไทยจากการบังคับใช้ระเบียบเกี่ยวกับการเข้าเมืองใหม่ ซึ่งกำหนดให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยต้องขอใบรับรองแพทย์ และใบรับรองจากสถานทูตหากต้องการเดินทางกลับประเทศ ส่งผลให้พลเมืองไทยจำนวนมากติดค้างอยู่ในต่างประเทศ ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2563 ศาลปกครองกลางมีความเห็นไม่รับคำฟ้องในกรณีนี้ไว้พิจารณา เนื่องจากมาตรการดังกล่าวมีลักษณะเช่นมาตรการภายใต้ พรก. ฉุกเฉินฯ⁶⁰ ศาลจึงไม่มีอำนาจพิจารณามาตรการที่บังคับใช้ได้⁶¹ ในวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2563 ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ยกฟ้องเช่นกัน โดยระบุว่า คำสั่งนั้นถูกออกโดยนายกรัฐมนตรี ผู้มีอำนาจในการใช้อำนาจเช่นว่าตาม พรก. ฉุกเฉินฯ⁶² ด้วยเหตุนี้ จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีการใช้ กลไกศาลเพื่อตรวจสอบมาตรการที่บังคับใช้ตาม พรก. ฉุกเฉินฯ ได้เลย
30. ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ('กฎอัยการศึก') และพรก. ฉุกเฉินฯ ยังคงมีผลบังคับใช้ในอำเภอต่าง ๆ เกือบทั้งหมด ทั้งนี้ แม้ว่าในวรรค 9 ของรายงานติดตามผลของประเทศไทยต่อ คณะกรรมการ ฯ จะได้อธิบายว่าได้มีการยกเลิกการประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉินฯ และถูกแทนที่ด้วยพระราชบัญญัติ ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ('พรบ.ความมั่นคงฯ')⁶³ แล้วในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา แต่ ICJ TLHR และ CrCF ขอเน้นย้ำว่า แม้ว่าอำนาจตาม พรบ.ความมั่นคงฯ จะมีขอบเขตจำกัดมากกว่าและจำกัด

⁵⁸ เป็นไปตามมาตรา 16 ของ พรก. ฉุกเฉินฯ ที่ระบุว่า "ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดนี้ไม่ อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี ปกครอง"

⁵⁹ ICJ, 'ประเทศไทย: มาตรการภายใต้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของ COVID-19 ต้องสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ', 24 มีนาคม 2563, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-measures-under-the-emergency-decree-to-address-the-covid-19-outbreak-must-conform-to-international-law/>

⁶⁰ มาตรการดังกล่าวในแรกเริ่มนั้นอยู่ในรูปของระเบียบที่ประกาศใช้โดยสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2563, ดูได้ที่ <http://www.mfa.go.th/main/contents/files/news3-20200329-164122-910029.pdf> แต่ ในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2563 ได้มีการประกาศใช้มาตรการตาม พรก. ฉุกเฉินฯ ที่มีข้อกำหนดแบบเดียวกัน

⁶¹ กรุงเทพธุรกิจ, 'ศาลปกครองกลาง ไม่รับฟ้องปมประกาศ Fit to Fly สกัดโควิด-19 สำนวนสอง', 21 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/874190>

⁶² ไทยโพสต์ 'ศาลแพ่งยกฟ้อง ร้องข้ามประเทศ รัฐทำได้ FitToFly', 5 เมษายน 2563, ดูได้ที่ <https://www.thaipost.net/main/detail/62089>

⁶³ ปัจจุบันมีการบังคับใช้ พรบ. ความมั่นคงฯ ในอำเภอเทพา สะบ้าย้อย นาทวี และจะนะ (จังหวัดสงขลา) อำเภอแม่ลาน (จังหวัดปัตตานี) อำเภอเบตง (จังหวัดยะลา) และอำเภอสุโหงโกลก (จังหวัดนราธิวาส)

สิทธิน้อยกว่า พรก. ฉุกเฉินฯ หรือกฎอัยการศึก แต่ยังคงมีข้อกังวลเกี่ยวกับการใช้ พรบ. ความมั่นคงฯ อยู่เช่นกัน ในบทวิเคราะห์ พรบ. ความมั่นคงฯ ในปีพ.ศ. 2553⁶⁴ ICJ ระบุถึงข้อกังวลหลักสามประการเกี่ยวกับ พรบ. ความมั่นคงฯ ว่าได้แก่ (ก) คำจำกัดความและข้อบทในหลายมาตรามีเนื้อหาที่กำกวมและกว้างเกินไป ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเอาผิดทางอาญากับการกระทำหลายอย่างซึ่งอาจไม่มีผลเป็นการคุกคามต่อความมั่นคง (ข) มีความเสี่ยงว่าสิทธิขั้นพื้นฐานจะถูกละเมิด โดยเฉพาะสิทธิ เช่น สิทธิที่จะมีอิสรภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมโดยกระบวนการอันควรตามกฎหมาย รวมถึงเสรีภาพด้านการเดินทาง การสมาคม และการแสดงออก และ (ค) อำนาจกว้างขวางที่กองกำลังความมั่นคงได้รับคุ้มครองที่จะทำลายหลักการอำนาจของฝ่ายพลเรือน ที่ถือว่าเป็นหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

31. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 51/2560 ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ได้ขยายนิยามของคำว่า “การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร” ของ พรบ. ความมั่นคงฯ โดยให้รวมถึง “สาธารณสุขตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” และกำหนดให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ตาม พรบ. ความมั่นคงฯ มีอำนาจกว้างขวางขึ้น เช่น ขยายอำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ให้รวมถึงการ “ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์...ภายนอกราชอาณาจักร ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในราชอาณาจักร”⁶⁵ ทั้งยังกำหนดให้มี กอ.รมน. ภาคที่มีแม่ทัพภาคเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการรักษาความมั่นคง และ กอ.รมน. จังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการรักษาความมั่นคง โดยให้มีอำนาจในการ “อำนวยการ บูรณาการ และประเมินผลการดำเนินงานการรักษาความมั่นคงภายในภาค/จังหวัด” กำหนดแนวทางปฏิบัติตาม “แผนรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร” และ “กำหนดมาตรการที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่”⁶⁶ ทั้งนี้รวมถึงอำนาจในการกำกับดูแลสมาชิกอื่น ๆ ของหน่วยงานในคณะกรรมการของ กอ.รมน. ภาค และจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานพลเรือน พนักงานอัยการและตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามแผนรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรเพื่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร⁶⁷ ทั้งนี้ มีรายงานว่า ในอย่างน้อยสามจังหวัด กอ.รมน. กลายเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลและให้ความเห็นชอบต่อคำขอที่จะจัดกิจกรรมวิ่งเพื่อประท้วงรัฐบาล รวมทั้งกิจกรรม “วิ่งไล่ลุง” เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2563⁶⁸

⁶⁴ โปรดดู ICJ, ‘พระราชกำหนดประกาศภาวะฉุกเฉินฉบับใหม่ประเทศไทย การเพิ่มอำนาจแต่ลดภาระที่ต้องรับผิดชอบ’, สิงหาคม 2548, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2005/08/Thailand-accountability-recomm-advocacy-2005-thai.pdf>

⁶⁵ มาตรา 7 พรบ. ความมั่นคงฯ

⁶⁶ มาตรา 11/2 และ 13/2 พรบ. ความมั่นคงฯ

⁶⁷ TLHR, ‘อำนาจทหารเหนือพลเรือนยังคงอยู่: ส่อง 5 ประเด็น การปรับบทบาท กอ. รมน. หลังยุค คสช.’, 26 กันยายน 2562, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=13766>

⁶⁸ TLHR, ‘การออกวิ่งที่เต็มไปด้วยขวากหนาม: ภาพรวมการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในกิจกรรม #วิ่งไล่ลุง ทั่วประเทศ’, 29 มกราคม 2563, ดูได้ที่ <https://www.tlhr2014.com/?p=15773>

ข้อกล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชน

32. กรณีการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยในค่ายทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เฉพาะในปี พ.ศ. 2562 กลุ่มด้วยใจ ซึ่งเป็นกลุ่มสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ มีข้อมูลว่ามีบุคคลอย่างน้อย 168 คนที่ถูกควบคุมตัวตามกฎหมายการศึกษและพรก. ฉุกเฉินฯ ในจำนวนนี้ประกอบด้วยเด็กอย่างน้อย 5 คน ผู้หญิง 8 คน และนักกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน 10 คน ในรายงานกลุ่มด้วยใจยังระบุข้อมูลว่า ระหว่างปีพ.ศ. 2548 ถึง 2561 มีรายงานว่าผู้เยาว์ 127 คนถูกจับและ/หรือถูกควบคุมตัวตาม พรก. ฉุกเฉินฯ โดยต่อมา มีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ถูกจับกุมเพียง 16 คน⁶⁹ ทั้งยังมีรายงานว่าผู้หญิงหลายคนซึ่งเป็นญาติหรือรู้จักกับผู้ต้องสงสัยหรือถูกควบคุมตัวตามกฎหมายการศึกษและ/หรือ พรก. ฉุกเฉินฯ ถูกควบคุมตัวในค่ายทหารเสียเองเพื่อทำการซักถามตามกฎหมายการศึกษและพรก. ฉุกเฉินฯ⁷⁰
33. ระหว่างเดือนเมษายนถึงธันวาคม พ.ศ. 2561 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ CrCF และหน่วยงานพันธมิตรได้รับทราบข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานบุคคล 12 คน จากบุคคลซึ่งอ้างว่าตนตกเป็นเหยื่อ มีรายงานว่า การทรมานเหล่านี้เกิดขึ้นระหว่างการจับกุมและควบคุมตัวในค่ายทหาร
34. ในปีพ.ศ. 2562 มีข้อกล่าวหาสำคัญสองกรณีเกี่ยวกับการทรมานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายแรกคือ นายมะสุกรี สาและ ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลค่ายอิงคยุทธบริหารและต่อมาส่งตัวไปโรงพยาบาลจังหวัดปัตตานีเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2562 เนื่องจากเขามีอาการเส้นเลือดสมองตีบซีกซ้ายอย่างเฉียบพลันจากการลื่นล้มในห้องน้ำระหว่างอยู่ในค่าย เขาถูกจับกุมและควบคุมตัวด้วยอำนาจกฎหมายการศึกษที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี ตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2562 CrCF ได้รับทราบข้อมูลว่าเขาถูกทรมานและปฏิบัติอย่างโหดร้ายระหว่างถูกควบคุมตัวในค่ายทหาร มีการกล่าวหาว่าเขาถูกบังคับให้ยืนตลอดเวลาเป็นเวลา 3 วัน 2 คืน ถูกเตะและต่อยที่ศีรษะ จนทำให้รู้สึกเวียนหัวและเป็นเหตุให้ล้มลงบนพื้นห้องน้ำ⁷¹ เพื่อชี้แจงข้อกล่าวหานี้ กอ.รมน. ภาค 4 และแพทย์จากโรงพยาบาลค่ายอิงคยุทธบริหารได้จัดแถลงข่าวเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดย กอ.รมน. ภาค 4 ปฏิเสธข้อกล่าวหาว่ามีการทรมาน ส่วนแพทย์อธิบายว่านายมะสุกรี สาและหมดสติไปเนื่องจากเส้นเลือดสมองตีบ อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่

⁶⁹ กลุ่มด้วยใจ, ‘สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนใต้ ประเทศไทย พ.ศ. 2562’, มีนาคม 2563 (ฉบับที่อยู่ระหว่างการแก้ไข) อนึ่ง สถิติเหล่านี้มาจากข้อมูลที่ได้รับจากศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า และบางส่วนเป็นข้อมูลจากทางกลุ่มเอง

⁷⁰ เพิ่งอ้าง

⁷¹ CrCF, ‘Investigate Alleged Torture of a Suspected Insurgent In Military Detention and Stop The Use Of Special Laws To Arrest And Detained Suspects Without Charge’, 25 มีนาคม 2562, ดูได้ที่ <https://voicefromthais.wordpress.com/2019/03/25/cross-cultural-foundation-press-release-investigate-alleged-torture-of-a-suspected-insurgent-in-military-detention-and-stop-the-use-of-special-laws-to-arrest-and-detained-suspects-without-charge/>

ได้รับการเยียวยา⁷⁵ อย่างไรก็ดี ตามข้อมูลที่ CrCF ได้รับ ณ วันที่มีการส่งมอบรายงานนี้ ยังไม่มีการนำตัวผู้กระทำผิดได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

37. นอกจากข้อกล่าวหาจากเหยื่อในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีรายงานการสังหารนอกกระบวนการยุติธรรมชนพื้นเมืองในจังหวัดชายแดนภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศ โดยผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องสงสัยในคดียาเสพติด เช่นเดียวกับสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกรณีส่วนใหญ่ รวมทั้งกรณีที่ผู้เสียหายและ/หรือญาติได้รับค่าชดเชยเป็นเงิน ผู้กระทำผิดกลับไม่ถูกนำตัวมาลงโทษ ยกตัวอย่างเช่น ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 นายอะเบ แซ่หมู่ ซึ่งเป็นชนเผ่าลีซู ถูกเจ้าหน้าที่ทหารสังหารในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างการจับกุมตัวเนื่องจากสงสัยว่าเขาเกี่ยวข้องกับคดีด้านยาเสพติด ในวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2560 นายชัยภูมิ ป่าแส นักกิจกรรมเยาวชนชาวล่าหู่ ถูกเจ้าหน้าที่ทหารสังหารในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ การสังหารเกิดขึ้นระหว่างการพยายามจับกุมเขาในฐานะผู้ต้องสงสัยคดียาเสพติด เจ้าหน้าที่อ้างว่านายชัยภูมิ ป่าแส ชัดขึ้นการจับกุม จึงเป็นเหตุให้ต้องยิง “เพื่อป้องกันตัว”⁷⁶ และในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 นายจะจือจะอ้อ ชนเผ่าล่าหู่ ถูกตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอเวียงแหงยิงจนเสียชีวิต ระหว่างการตรวจค้นหายาเสพติดที่บ้านห้วยไคร้ใหม่ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 แม่ของนายอะเบ แซ่หมู่ และนายชัยภูมิ ป่าแส ได้ฟ้องร้องกองทัพบกเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย⁷⁷ ในวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2563 ศาลแพ่งกรุงเทพ (ศาลชั้นต้น) สั่งให้กองทัพไทยจ่ายเงินจำนวน 824,180 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5% ต่อปี ให้กับแม่ของนายอะเบ แซ่หมู่⁷⁸ ส่วนคดีแพ่งของนายชัยภูมิ ป่าแส ยังรอการพิจารณาจากศาลจังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ดี ในทั้งสามกรณีนี้ ไม่มีรายงานความคืบหน้าเกี่ยวกับการสอบสวนทางอาญาและยังคงไม่มีการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษแต่อย่างใด

⁷⁵ Tappanai Boonbandit, ‘Army Admits Killing 3 Unarmed Civilians in Deep South Raid’, Khaosod English, 18 ธันวาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.khaosodenglish.com/news/crimecourtscalamity/2019/12/18/army-admits-killing-3-unarmed-civilians-in-deep-south-raid/>.

⁷⁶ ICJ, ‘Thailand: ICJ co-hosts discussion on addressing extrajudicial killings’, 15 กรกฎาคม 2561, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-icj-co-hosts-discussion-on-addressing-extrajudicial-killings/>; ICJ, ‘Thailand: ICJ co-hosts workshop on extrajudicial killings in the context of ethnic and religious minorities’, 18 ธันวาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.icj.org/thailand-icj-co-hosts-workshop-on-extrajudicial-killings-in-the-context-of-ethnic-and-religious-minorities/>.

⁷⁷ The Nation, ‘Mothers of slain Lahu Tribesmen Sue the Army’, 22 พฤษภาคม 2562, ดูได้ที่ <https://www.nationthailand.com/news/30369842>

⁷⁸ ประชาไท ‘ศาลสั่ง กองทัพบก ชดใช้ ‘อะเบ แซ่หมู่’ 824,180 บ. ดอกเบี้ยร้อยละ 7.5/ปี ถูกยิงเสียชีวิต’, 5 มีนาคม 2563, ดูได้ที่ https://www.Matichon.co.th/local/crime/news_2029575

การคุกคามและตอบโต้ต่อบุคคลที่รายงานการทรมาน การประตบัติที่โหดร้าย และการบังคับบุคคลให้สูญหาย

38. ในหนึ่งกรณีที่มีการกล่าวถึงในรายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 ICJ TLHR และ CrCF ได้รับแจ้งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ว่ามีการถอนฟ้องคดีต่อบรรณาธิการสองคนของเว็บไซต์ ‘Manager Online’ ภายหลังจากไล่เกลียดคดีโดยทางเว็บไซต์ข่าวต้องตีพิมพ์ “คำชี้แจง” ที่จัดทำขึ้นโดย กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า ซึ่งเป็นผู้ฟ้องคดีในข้อหาหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามมาตรา 328 ของประมวลกฎหมายอาญา และตามมาตรา 14(2) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ เนื่องจาก การตีพิมพ์บทความกล่าวหาว่ามีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายต่อผู้ต้องสงสัยคดีความมั่นคงในค่ายทหาร⁷⁹ คำชี้แจงนั้นได้ระบุว่า “ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว” ทางเว็บไซต์พบว่า “ไม่เป็นความจริง” และ “สำนึกในความผิดที่ลงบทความให้ร้ายเจ้าหน้าที่ กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า จนทำให้เสื่อมเสียเกียรติคุณชื่อเสียง” และ “ขอให้ทุกกลุ่มที่เคลื่อนไหว อย่างนำปัญหาความมั่นคงในพื้นที่มาบิดเบือนใส่ร้ายเจ้าหน้าที่ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม หรือผลประโยชน์ทางการเมือง และให้ยุติการหลอกลวงประชาชน ด้วยการบิดเบือนข้อเท็จจริง”⁸⁰ ICJ TLHR และ CrCF มีข้อสังเกตว่า การไล่เกลียดนอกศาลครั้งนี้ ไม่ช่วยคลี่คลายข้อกังวลเกี่ยวกับการดำเนินคดี ที่มีลักษณะเป็นการคุกคามและข่มขู่เว็บไซต์ข่าวด้วยกระบวนการกฎหมายตั้งแต่ต้น
39. ในอีกกรณีหนึ่ง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 นายตำรวจยศดาบตำรวจซึ่งถูกนายฤทธิรงค์ ชื่นจิตร ฟ้องว่า ได้ร่วมทำร้ายร่างกายตน ได้ทำการฟ้องคดีอาญาต่อนายฤทธิรงค์ ชื่นจิตร อ้างว่านายฤทธิรงค์กล่าวหาด้วยข้อมูลเท็จ และให้การเท็จต่อศาล ก่อนหน้านี้นายฤทธิรงค์ ชื่นจิตรยืนยันว่าเขาถูกทรมานให้รับสารภาพในคดีวิ่งราวทรัพย์ และได้ฟ้องคดีต่อดาบตำรวจดังกล่าวและเจ้าหน้าที่ตำรวจอื่น ๆ อีกหกคน⁸¹ คดีนี้ปัจจุบันยังอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์

⁷⁹ รายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ ICJ, TLHR และ CrCF, 27 มีนาคม 2561, ย่อหน้า 39

⁸⁰ โปรดดู Manager Online, ‘คำชี้แจง’, 14 กุมภาพันธ์ 2562, ดูได้ที่

<https://mgronline.com/south/detail/9620000015540>

⁸¹ ในวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2561 ศาลจังหวัดปราจีนบุรีตัดสินว่าเจ้าหน้าที่คนหนึ่งมีความผิด แต่ยกฟ้องดาบตำรวจคนดังกล่าวและจำเลยอีกห้าคน โปรดดู มูลนิธิผสานวัฒนธรรม ‘ศาลจังหวัดปราจีนบุรี พิพากษาจำคุกเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองปราจีนบุรี 1 ปี ปรับ 8,000 บาท ฐานข่มขู่ทรมานนายฤทธิรงค์ ชื่นจิตร เพื่อให้รับสารภาพในข้อหาวิ่งราวทรัพย์’, 5 ตุลาคม 2561, ดูได้ที่ <https://voicefromthais.wordpress.com/2018/10/05/cross-cultural-foundation-press-release-prachinburi-provincial-court-sentencing-police-officials-of-the-prachinburi-provincial-polices-investigation-division-to-one-year-of-imprisonment-and/>

(คำแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ)

ข้อเสนอแนะ

40. ICJ, TLHR และ CrCF ยืนยันว่า ประเทศไทยควรปฏิบัติตามข้อเสนอแนะตามย่อหน้า 8 และ 22 ของข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ ฯ โดยทันที และทั้งสามหน่วยงานขอเน้นย้ำถึงข้อเสนอแนะที่เคยให้กับคณะกรรมการ ฯ ไว้ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2561⁸²

⁸² รายงานติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ ICJ, TLHR และ CrCF, 27 มีนาคม 2561, ย่อหน้า 43, 44